

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Araştırma Makalesi
Kabul Tarihi: 5 Mayıs 2022

Gönderim Tarihi: 17 Mart 2022
Yayımlanma Tarihi: 15 Haziran 2022

Atf Künyesi: Kipmen, S. (2022). Horacio Quiroga'nın "Yaban Balı" Öyküsünün Sembolik İmgelemi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 17-24.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.1089574>

HORACIO QUIROGA'NIN "YABAN BALI" ÖYKÜSÜNÜN SEMBOLİK İMGELEMİ

Selen KİPMEN*

Öz

Bu çalışmanın amacı Latin Amerika'nın önde gelen yazarlarından Horacio Quiroga'nın "Yaban Balı" isimli öyküsünü, Fransız düşünür Gilbert Durand'ın İmgelemin Antropolojik Yapıları kuramı çerçevesinde incelemektir. Kişisel hayatında yaşadığı travmatik olaylar Quiroga'nın yazınsal biçimine yansır. Öykülerinde vahşi doğa ve ölüm gibi konulara sıklıkla yer veren Quiroga, Gotik edebiyat temsilcisi Amerikalı yazar Edgar Allan Poe'dan en çok etkilenen isimlerden biridir. "Yaban Balı" öyküsü anlatı başkişisi Gabriel Benincasa'nın vahşi ormana yolculuğu hakkındadır. Bir erginlenme süreci olarak başlayan bu yolculuk, Benincasa'nın ormanda yediği baldan zehirlenerek felç olması ve corrección adı verilen etçil karınca sürüsü tarafından vücudunda en ufak bir et parçası kalmayınca kadar yenmesiyle son bulur. Dolayısıyla bu öyküde başarısızlıkla sonuçlanan bir erginlenme süreci söz konusudur; Benincasa'nın zayıf bir bireyden güçlü bir bireye geçmesi için bir eşik olan vahşi ormana yolculuğu, ormanda her şeyin ters gitmesi sonucunda bir ölüm yolculuğuna dönüşür. Benincasa'nın ormanda kullandığı ve onun şehirli yaşamını yansıtan bot, tüfek, maçete gibi öğeler, etçil karınca sürüsünün Benincasa'nın vaftiz babasının evini istila etmesi, Benincasa'nın vahşi ormanda deneyimlediği olaylar sembolik düzlemde ele alınacak ve Durand'ın kuramındaki gündüz ve gece rejimleri arasındaki karşıtlık açısından incelenecektir. Horacio Quiroga'nın bilinçli veya bilinçsiz olarak kullandığı semboller üzerinde durularak öykünün derin anlamının açığa çıkarılması ve çalışmanın ilgili alana katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sembolik İmgelem, Horacio Quiroga, Erginlenme, Bal, Vahşi Orman.

The Symbolic Imagination of Horacio Quiroga's Story "Wild Honey"

Abstract

The purpose of this study is to analyze the story "Wild Honey" by Horacio Quiroga, one of the leading writers of Latin America, within the framework of the French philosopher Gilbert Durand's theory: the Anthropological Structures of the Imaginary. The traumatic events that Quiroga experienced in his personal life are reflected in his literary style. Quiroga, who frequently includes themes such as wild nature and death in his stories, is one of the most influenced by American Gothic author Edgar Allan Poe. The story "Wild Honey" is about the protagonist Gabriel Benincasa's journey into the wild forest. This journey, which started as a process of initiation, results in Benincasa being paralyzed by poison from the honey he ate in the forest and being eaten by a swarm of carnivorous ants called corrección until there is not the slightest bit of meat left on his body. Therefore, there is a failed initiation process in this story; Benincasa's journey into the wild forest, which is a threshold for him to pass from a weak individual to a strong individual, turns into a death journey when everything goes wrong in the forest. The objects such as sturdy boots, rifle, machete which reflect Benincasa's urban life, the invasion of corrección, the events that Benincasa

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul/Türkiye. E-posta: selenkipmen@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-1773-453X>

experienced in the jungle will be examined with regards to the symbolic meanings and will be discussed in terms of the contrast between diurnal and nocturnal regimes in Durand's theory. By emphasizing the symbols that Horacio Quiroga used consciously or unconsciously, it is aimed to reveal the deep meaning of the story and to contribute to the relevant field of the study.

Keywords: Symbolic Imagination, Horacio Quiroga, Initiation, Honey, Jungle.

Giriş

Fransız düşünür Gilbert Durand'ın İmgesel Yapısalcılık kuramına göre insan zihni sonsuz sayıdaki imgelerin ve sembollerin etkisi altındadır. İmgelememizde gündüz ve gece olmak üzere ikiye ayrılan bir kutuplaşma söz konusudur. Kuramda analitik psikolojinin kurucusu olan Carl Gustav Jung'un ana örnek, ilk model gibi anlamlara gelen "arketip" kavramı da önemli bir yere sahiptir. Arketiplerin hep aynı durumda, sürekli ve sonsuzca bulduklarını düşünen Jung, belirlediği belli başlı arketipleri persona, gölge, anima/animus, yaşlı bilge adam, toprak ana ve öz olarak adlandırır (Jung, 2006: 46). Durand'ın arketip anlayışında ise Jung'un belirlediği bu arketiplerin dışında, imgelememiz tarafından üretilen sembolleri ortak paydada buluşturan fiiller, sıfatlar ve isimler de arketip olarak sınıflandırılır. İnsanda sembolik işlevi zıtlıkların toplandığı yer olarak tanımlayan Durand, sembolün etimolojik kökeninin de (Almanca "Sinnbild") zıt çiftlerin birleştiricisi anlamına geldiğini vurgular (Durand, 2017: 84).

Gündüz ve gece rejimlerinin kökeni temelde biyolojik olmakla birlikte Homo Erektus'un ayağa kalkmasıyla oluşmaya başlayan gündüz rejimi yukarı-aşağı, açık-koyu, alt-üst, cennet-cehennem gibi karşıtlıklardan oluşan simge çiftlerini içerir. Güneş, silahlar, çan kulesi ve kartal gündüz rejimine ait tipik birleşkebirimlere¹ örnektir. Gece rejimi ise sentetik ve mistik olmak üzere kendi içinde iki yapıya ayrılır. Sentetik yapı, çiftleşme baskın refleksinden kaynaklanır; döngüsel zaman anlayışı, sistemleştirme bu yapı dahilindedir. Olgunlaşmak, ilerlemek gibi fiil şemalarını içeren sentetik yapıda inisiyasyon, kurban, ejderha, ayı gibi birleşkebirimler bulunur (Durand, 2017: 113). Mistik yapının kökeni sindirim baskın refleksidir:

"Aşağı inmek, içinde bulundurmak, nüfuz etmek gibi fiil; derin, sakın, sıcak, mahrem, gizli gibi sıfat ve ev, merkez, ana, kap gibi isim arketiplerini bulunduran bu yapı ile gündüz rejimi arasında temel bir zıtlık söz konusudur. Gündüz rejiminin ayırt etme, sınıflandırma, karşıtlık oluşturma yönünden farklı olarak, gece rejiminin mistik yapısının, belirliliğin olmadığı, karıştırma eğiliminin egemen olduğu bir algılama biçimi vardır" (İlgürel, 2017: 109).

Çalışmamızda bu kuramın bir inceleme yöntemi olarak kullanılmasının amacı, Horacio Quiroga'nın "Yaban Balı" öyküsünde yer verdiği semboller ve öyküdeki karakterlerin davranış biçimleri, gündüz veya gece rejiminin etkisi altındaki bakış açıları ışığında öykünün yansıttığı derin anlamı açığa çıkarmaktır.

1. Horacio Quiroga Üzerine

Arjantinli bir baba ile Uruguaylı bir annenin çocuğu olarak 1878 yılında dünyaya gelen Horacio Quiroga, Latin Amerika'nın önde gelen öykü yazarlarından biridir. Yaşamı boyunca pek çok hastalıkla boğuşan, yakınlarının ani ve trajik ölümlerine tanık olan Quiroga'nın öykülerinde hastalık, ölüm, delilik gibi konular öne çıkar. Çalışmamızda inceleyeceğimiz "Yaban Balı" adlı öykü, yazarın 1917 yılında yayımlanan *Aşk, Delilik ve Ölüm Öyküleri* kitabında² bulunur. Abelardo Castillo'nun "Edgar Poe'nun Güney Amerikalı avatari" olarak değerlendirdiği (2015: 10) Quiroga'nın "Yaban Balı" öyküsünü İmgesel Yapısalcılık kuramı çerçevesinde incelemeye geçmeden önce, yazarın yaşamını etkileyen trajik olaylardan ve Edgar Allan Poe'nun yazarın yazınsal biçimine etkisinden kısaca bahsetmekte yarar vardır.

¹ Çokdeğerlilik özelliğini yitirmiş, belirli bir kültür bağlamında tek bir anlama indirgenmiş semboller (İlgürel: 2016: 53).

² Kitabın orijinal İspanyolca ismi *Cuentos de amor de locura y de muerte*, inceleyeceğimiz öykünün ismiyse "La miel silvestre"dir. Çalışmamız boyunca yapılacak Türkçe alıntılar için Quiroga, H. (2015): "Yaban Balı", *Aşk, Delilik ve Ölüm Öyküleri*, s. 155-161, Çev. Bülent Kale, İstanbul, Notos Kitap Yayinevi kullanılacaktır.

Horacio Quiroga henüz bir bebekken, babası bir av esnasında yanlışlıkla kendini vurarak can verir. Sonraki süreçte, Quiroga on yedi yaşındayken, bir trafik kazası sonucu felç kalan üvey babası bir çiftinin namlusunu ağzına dayayıp tetiği çekerek kendini öldürür. Üvey babasının kanlı bedenini ve parçalanmış kafatasını bulan kişi Quiroga'dır. Bu olaydan birkaç yıl sonra Quiroga bir düello silahını incelerken yanlışlıkla en yakın arkadaşı Federico Ferrando'yu öldürür. Quiroga'nın ilk eşi Ana María, çiftin arasında yaşanan bir kavga sonucunda intihar eder. İkinci eşi María Elena ekonomik sıkıntılar yüzünden kızlarını da yanına alarak Quiroga'yı terk eder. Ömrünün son günlerinde Quiroga'ya prostat kanseri teşhisi konur ve acılara dayanamayan yazar, 1937 yılında siyanür içerek yaşamına son verir. Arjantinli edebiyat eleştirmeni Noé Jitrik'e göre, Quiroga yaşamı boyunca karşılaştığı trajik ölümlerden derinlemesine etkilenir ve bu derin etki, yazarın yazınsal yaşamına olumlu yönde yansiyarak onun biçimini zenginleştirir (1959: 55-56).

1809-1849 yılları arasında yaşayan, romantik dönem yazarlarından ve gotik edebiyatın öncülerinden biri olan Amerikalı Edgar Allan Poe, ölüm ve hastalık konularının ön plana çıktığı şiir ve öyküleriyle birçok Avrupalı ve Latin Amerikalı yazarı etkisi altına alır. Quiroga, bu etkinin en belirgin şekilde görüldüğü yazarlardan biridir. John Eugene Englekirk, Poe ve Quiroga'nın yazınsal biçimi arasındaki benzerliklerin ikisi arasındaki ruhsal yakınlıktan kaynaklandığını ve Hispanik yazarlar arasında en çok Quiroga'nın Poe'nun öykülerinin ruhunu canlı bir şekilde yansıttığını belirtir (1949: 323). Quiroga'nın özellikle ilk dönem öykülerinde Poe'nun etkisi çok yoğundur; Rodríguez Monegal yazarın ilk öykülerindeki korku unsurunun mekanik olarak işlendiğini ve korkunun anlatılan olaylardan değil, korkuyu çağrıştıran sözcüklerden doğduğunu söyler (1968: 38). Quiroga yazınsal anlamda olgunlaştıkça kendi biçimini öykülerine yansıtmaya başlar. Çalışmamızın konusu olan "Yaban Balı" öyküsünde de görüleceği gibi belki de yazarın biçimini Poe'nunkinden ayırıştıran en önemli unsur şudur:

"Poe, yazdığı hikayelerdeki korkutucu ve şaşırtıcı sonla tatmin olurken, Quiroga hikayelerine nesnel bir gözlem ekleyerek tamamlar, böylece yaratmak istediği tedirginlik, korku ve şaşkınlık etkisi okurda devam edip, daha fazla etkilenmesine neden olur" (Gürlek, 2015: 348).

İnceleme için *Aşk, Delilik ve Ölüm Öyküleri* kitabındaki "Yaban Balı" öyküsünün seçilme nedeni, vahşi doğa ve ölüm konularının öyküde iç içe olması ve öykünün Durand'ın İmgesel Yapısalcılık kuramında bulunan arketiplere uygun öğeler içermesidir.

2. "Yaban Balı"nın Sembolik İmgelemi

Öykü, anlatıcının Salto'da yaşayan iki kuzeninin on iki yaşlarında okudukları Jules Verne kitaplarının etkisiyle şehrin on kilometre kadar dışındaki dağda yaşamak için evlerini terk etmesiyle başlar. Ormanda balık tutarak ve avlanarak ilkel koşullarda yaşayacak olan iki çocuk, yanlarına tüfek veya olta almayı akıl etmez. Ormanı mutluluk kaynağı olarak değerlendirirler; çünkü orman, onlara özgürlük sunacaktır. Maceralarının ikinci günü onları aramaya çıkanlar tarafından oldukça halsiz bir şekilde bulunurlar. Bu giriş, öykünün ana konusu olan "vahşi doğa"yı ön plana çıkararak anlatılacak asıl olaya ve insan-vahşi doğa, şehir-vahşi doğa gibi karşılaştırmalara zemin hazırlar:

Maliye öğrenimini yeni tamamlayan, şehir yaşamına alışkın genç muhasebeci Gabriel Benincasa, vahşi doğayı ve orman hayatını keşfetme arzusuyla dolar ve bu fikri aklından bir türlü çıkaramaz. Yanına sağlam botlarını ve tüfeğini de alarak vahşi doğayı keşfetme fikrini vaftiz babasına söylemek için onun bıçkıhanesine kürek çekerek gider. Vaftiz babası ormana yalnız başına gitmemesini söyler ve yanına işçilerinden birini vermeyi teklif eder. Böylece Benincasa gezintisini erteler. Ertesi gece evi *corrección* adı verilen etçil bir karınca sürüsü basar ve vaftiz baba, Benincasa'yı endişeli bir şekilde uyandırarak ayaklarına dikkat etmesi konusunda uyarır. Karıncalar Benincasa'nın ayağına ufak ısırıklar bırakırlar ve Benincasa tüm gece kâbuslar görerek yatağından sıçrayıp durur. Ertesi gün eline maçetesini³ alarak ormana gider. Ormanın alacakaranlığından ve sessizliğinden yorulan Benincasa tam evine geri dönerken belli belirsiz bir vızıltı dikkatini çeker. Sese yöneldiğinde bir arı kovanı görür ve içindeki balı yeme isteği duyar. Bu sırada eline konan arıların iğneleri olmadığını fark ederek bu duruma çok sevinir. Balmumu keseciklerini arı

³ İspanyolcası "machete" olan bu sözcük, öykünün Türkçe çevirisinde "maçete" olarak kullanılmıştır. Orta ve Güney Amerika'da özellikle şeker kamışı, gümrü çalılık gibi bitkileri kesmek için kullanılan büyük ve ağır bıçaklı pala anlamına gelir.

kovanından rahatça alır ve peteklerdeki balı açgözlülükle yer. Tadı alışkın olduğu bal tadından farklıdır. Balı yedikten sonra başı dönmeye, ayakları ve elleri karıncalanmaya başlar. Bu durumun yediği baldan kaynaklandığını, balın zehirli olduğunu idrak eder. Vücudunu hiçbir şekilde hareket ettiremez ve *corrección* sürüsünün üzerine doğru geldiğini görür. Benincasa'nın etçil karıncalar tarafından yenen ve üzerinde en ufak bir et parçası bile kalmayan iskeleti iki gün sonra vaftiz babası tarafından ormanda bulunur.

Gabriel Benincasa'nın ormana yolculuğu dışarıdan gelen herhangi bir çağrıyla veya ona verilen bir görevle değil, Benincasa'nın orman hayatını tanımak için hissettiği ateşli bir arzuyla başlar. Benincasa ve vahşi doğa arasındaki ilişki, zayıf-güçlü karşıtlığı üzerine kuruludur. Bu karşıtlık Durand'ın kuramında gündüz rejiminin sıfat arketipleriyle ilişkilendirilebilir (Durand, 2017: 113). Benincasa, içinde tehlikeler barındıran orman karşısında şu şekilde tanımlanır:

"Mizacından kaynaklanmıyordu bu istek, çünkü Benincasa eskiden beri ağırbaşlı, tombul, yanaklarından sıhhat akan kırmızı surathı bir delikanlıydı. Sonuç olarak, sütlü çayla birkaç kurabiyeyi ormanın ona sunacağı kim bilir ne akla gelmedik berbat yiyeceğe tercih edecek kadar ihtiyatlıydı" (Quiroga, 2015: 156).

Benincasa'nın şehirdeki eğitimini bitirir bitirmez kendisinden daha güçlü olduğunu bildiği bir şeyi tanıma arzusu ve bu doğrultuda içinde birçok tehlike ve gizem barındıran, sessiz ve karanlık vahşi ormana yaptığı yolculuk zayıf bir bireyken güçlü bir birey olmak, erginlenmek (bireyleşmek) için bir eşittir (Özdemir, 2020: 92). Gece rejiminin sentetik yapısının kavramlarından olan erginlenme, bireyleşme ve inisiyasyon, anlatı başkişisinin yaşadığı süreçle ilgili olup olgunlaşmak, gelişmek gibi fiil şemalarıyla tamamlanırlar (Durand, 2017: 113). Masallarda da karşımıza çıkabilen bu süreç genellikle olumlu sonuçlanır fakat öykünün özetinde görüldüğü üzere "Yaban Balı"nda bu durumun tam tersi söz konusudur.

"Ormanda görüntü ve ses, gerçek ve gerçektışı, ışık ve karanlık arasındaki sınırlar belirsizleşmiştir. Ağaç tepelerinden çatısı, günışığını dışarıda bırakarak ormanı sembolik olarak Güneşin gücünün karşıtı kılar, doğurduğu korku da buradan gelir. Tehlikeli olabilecek hayvanlarla dolu oluşuyla dizginlenmemiş doğayı da temsil eder" (Wilkinson, 2011: 91).

Benincasa ormandaki tehlikelerden korunmak için sağlam botlarını ve tüfeğini yanına alır. Silah, canavarın rakibidir (Chevalier & Gheerbrant, 1969: 139). Benincasa vahşi doğayı adeta bir canavar gibi görür ve hazırlıklarını ona göre yapar; vahşi doğaya tam bir şehirli bakış açısıyla yaklaşır. Tüfek, gündüz rejiminin birleşkebirimlerinden biridir (Durand, 2017: 113). Vahşi doğaya karşı bu olumsuz yaklaşımı, anlatı başkişisinin gündüz rejiminin etkisi altında olmasından kaynaklanır. Benincasa, Corrientes'ten çıkar çıkmaz botlarını giyer; çünkü ayaklarını timsahlardan korumak zorundadır. Ama sahip olduğu için çok gururlandığı botlarına pislik bulaşmasın veya örümcek ağları yapışmasın diye çok dikkat eder. Botlar ve tüfek ormanda hiçbir işe yaramayacak, vahşi doğa şehirli adama üstün gelecektir.

Akıntıya karşı kürek çekerek vaftiz babasının bıçkıhanesine ulaşan Benincasa, vaftiz babası tarafından "saftirik" olarak nitelendirilir. Vaftiz baba, tüfeğin ormanda bir işe yaramayacağını farkındadır. Ormandaki olası tehlikeler karşısında Benincasa'dan daha deneyimlidir. *Corrección* denilen etçil karınca sürüsüyle ilgili olarak Benincasa'yı uyaran kişi de vaftiz baba olur.

Corrección, Misiones⁴ bölgesinde oldukça yaygın görülen bir karınca türüdür. Bir inanışa göre biri herhangi bir yerde *corrección*'a rastlar ve zararlı böcekleri, fareleri yok etmek üzere *corrección*'u evine çağırırsa, bu istekten bir süre sonra karınca eve gelerek kendisinden istenileni yapar ve evden gitmesi söylendiğinde de eve veya insanlara bir zarar vermeden hemen çıkıp gider (Queirel, 1897: 201). Bu inanışın gece rejimine uygun olduğu söylenebilir, gece rejiminin özellikle mistik yapısında hayvanlarla ilgili olumlu bir algı vardır. "Yaban Balı" öyküsünde ise *corrección* şu şekilde tanımlanır:

"Küçük, siyah, parlaktılar ve neredeyse genişçe diyebileceğimiz bir nehir halinde hızlıca hareket ediyorlardı. Aslen etçildiler. Yollarına çıkan her şeyi yiyerek ilerliyorlardı; örümcekleri, böcekleri, akrepleri, kurbağaları, yılanları, onlara direnemeyen her şeyi. Ne kadar büyük ve güçlü olursa olsun"

⁴ Arjantin'in kuzeydoğu kesimindeki eyaletin adıdır. Misiones ormanlarına yolculuk yapmış ve ormanlara hayran kalmış olan Quiroga, öykülerinde bu bölgeye sıklıkla yer verir.

onlardan kurtulan bir hayvan yoktu. Bir eve girmeleri o evde yaşayan her şeyin sonu manasına gelirdi, çünkü bu her şeyi yutan nehrin erişemeyeceği köşe ya da delik yoktu. Köpekler ulur, öküzler böğürürdü ve evi karıncalara bırakmak zorunda kalırlardı, yoksa on saatin sonunda herkesi iskeletlerine kadar kemirirlerdi. Bir yerde bir gün, iki gün, beş gün kadar dururlardı; oranın böcek, et ya da yağ açısından zenginliğine göre. Her şey yenip yutulduktan sonra giderlerdi” (Quiroga, 2015: 157).

Etçil karıncaların istilası, önlerine çıkan her şeyi yok edip eve zarar vermeleri gündüz rejiminin yıkım ve ölüm getiren zaman anlayışıyla ilgilidir. Gündüz rejiminin hayvanlara dair ilk izlenimi kontrolsüz hareketlerdir; karıncaların evi, insan veya hayvan vücudunu adeta işgal etmeleri de kontrolsüz hareketlerle bağlantılıdır⁵. Benincasa'nın *corrección* adı verilen bu tuhaf karıncalara dair ön bilgisi onun gündüz rejimi etkisi altındaki bakış açısını yansıtır.

Bıçkıhanede bulunan kreolin ve benzeri ilaçlar sayesinde karıncalar bir saat dolmadan evi terk ederler. Benincasa'nın ayağında ufak ısırıklar vardır ve bu ısırıklar, tüm gece tropikal karabasanlar görmesine neden olur. Anlatı başkışisi ve vahşi doğa arasındaki gündüz rejiminden kaynaklı karşıtlık ilişkisi burada da kendini gösterir. Vahşi doğanın bir parçası olan etçil karıncalar Benincasa'nın zayıf karakteri karşısında üstün konumdadır. Ormandaki olası tehlikelere karşı sağlam botlarını yanına alan Benincasa gece evde uyurken *corrección* saldırısıyla karşı karşıya kalır ve bu saldırı, Benincasa'nın ayaklarından başlar. Dolayısıyla anlatı başkışisini yerden, doğadan ayırarak kendisini dışarıdan gelebilecek her türlü tehlikeye karşı güçlü hissetmesini sağlayan botların hiçbir koruyuculuğu kalmaz.

Ertesi gün Benincasa yine ormana gider; bu sefer yanına ormanda tüfekten daha yararlı olacağını düşündüğü maçeteyi alır. Kesici bir silah olan maçete, canavarı kesin olarak yenebilecek güce sahiptir ve gündüz rejiminin birleşkebirimlerinden biridir (Durand, 1981: 154). Öykünün başından beri vahşi doğaya karşı gündüz rejimi etkisi altında bir bakış açısına sahip olan Benincasa, bu tutumunu sürdürmeye devam eder.

Maçeteyi nasıl kullanacağını tam olarak bilemeyen Benincasa, kendisine ve botlarına da zarar verir: “Doğrusu öyle müthiş bir gücü yoktu, becerisi daha da azdı. Yine de bir şekilde dalları budamayı başarıyordu, aynı anda yüzünü yaralamayı ve botlarını kesmeyi de” (Quiroga, 2015: 158). Ormanın alacakaranlığından ve sessizliğinden yorulduğu için geri dönmek üzere yola koyulur. Anlatı başkışisinin kendisini güçlü bir birey olarak hissetmek için yaptığı bu yolculuk, ormanda karşılaştığı ilk zorluk karşısında sekteye uğrar. İnsan ve vahşi doğa arasındaki karşıtlık burada da kendini gösterir.

Dönüş yolunda oyuk bir kütükteki bir deliğin girişinde uçşan küçük arılar Benincasa'nın dikkatini çeker. Yavaşça onlara yaklaşır ve kovuğun dibinde on ya da on iki tane yumurta büyüklüğünde balmumu kesesi görür. Benincasa, kesecikler ve kendisi arasında arılar uçtuğu için ateş yakıp duman çıkararak arıları kaçırmayı düşünür.

“Ama hırsız dikkatle yerdeki nemli kuru yapraklara yaklaşırken talih yüzüne güldü ve dört beş tane arı onu sokmadan eline kondu. Benincasa hemen bir tanesini yakalayıp karnına bastırды ve iğnesi olmadığını gördü. Dışarı boşalan salgısı bala benzer bir yoğunlukla çıkıyordu şimdi. Muhteşem iyi kalpli hayvancıklar!” (Quiroga, 2015: 158-159)

Benincasa'nın anlatıcı tarafından “hırsız” olarak nitelendirilmesi önemli bir ayrıntıdır. Anlatı başkışisi vahşi doğaya değil şehre ait biridir ve ormana dışarıdan gelerek kendisine ait olmayan bir şeyi, balmumu keseciklerini, ele geçirir. Bu ele geçirme, balmumu keseciklerini işgal etme durumu gündüz rejimiyle ilgilidir ve *corrección*'un evi istilası ile Benincasa'nın balmumu keseciklerini işgali arasında bir ilişki bulunur: Hem *corrección* hem de Benincasa gündüz rejiminin etkisi altında olup kendi dünyalarına ait olmayan şeyleri ele geçirirler.

Arıların iğnesiz olduğunu görünce onlar için “muhteşem” ve “iyi kalpli” sıfatlarını kullanan Benincasa, gece rejiminin etkisi altına girer. Gece rejiminin mistik yapısında hayvanlarla ilgili olumlu bir

⁵ Julio Cortázar'ın “Carta a una señorita en París” (“Paris'te Bir Genç Hanıma Mektup”) öyküsünde tavşanlarla ilgili olarak karşılaşılan benzeri bir durum için Bkz. Mehmet İlgürel (2016): *Julio Cortázar'ın Öykülerinin Sembolik İmgelemi*, İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi, s. 97-98.

algı olduğundan bahsetmiştik. Bal da gece rejiminin mistik yapısının birleşkebirimlerinden biridir (Durand, 2017: 113). Anlatı başkışisi, arıların iğnesiz olmalarının da rahatlığıyla açgözlü bir şekilde içi bal dolu beş peteği ağzının üzerinde asılı tutar ve bu şekilde peteklerin içindeki balı bitirir.

Kimi inanışlara göre bal, yeniden doğuşu ve erginlenme süreci sayesinde gerçekleşen karakter değişimini sembolize eder (Cirlot, 1992: 305). Benincasa'nın vahşi doğaya yolculuğunda zayıf bir bireyden güçlü bir bireye geçme isteğinin önemli bir etken olduğu düşünüldüğünde, balı yemesi oldukça anlamlıdır fakat balın sembolize ettiği bütün bu olumlu anlamlar öykünün sonunda tersine döner ve gece rejimi de etkisini kaybeder.

Benincasa balı bitirdikten sonra tuhaf bir baş dönmesi hisseder ve oturduğu yerden kalkmaya çalışınca hareket edemez, ayakları ve elleri karıncalanır. Bu durumun baldan kaynaklandığının ve zehirlendiğinin farkına varır:

"Ayağa kalkmak için ikinci bir çaba gösterince dehşetten tüyleri diken diken oldu: Hareket bile edememişti. Şimdi o kurşuni ağırlık ve karıncalanma hissi beline kadar çıkmıştı. Bir an orada tek başına, annesinden ve arkadaşlarından uzakta öylece ölüp kalacağını düşünmenin dehşeti tüm savunma mekanizmalarını bastırdı" (Quiroga, 2015: 160).

Ateşinin olmadığını, kalbinin ve nabzının normal ritmini koruduğunu tespit eden Benincasa felç olduğunu anlar. Aklına *corrección* geldiğinde içi büyük bir korkuyla dolar ve birden çılgık atar. Kara bir *corrección* sürüsü Benincasa'nın bacaklarından hızlıca yukarı çıkar ve tüm bedenini ele geçirir. Karıncalar toplumda çalışkanlığın ve düzenli bir yaşamın sembolü olarak görülür. Onları karakterize eden bu düzen, olumsuz bir şekilde de olsa, Benincasa'nın tüm organizmasına hükmederek onu tamamen ortadan kaldırmalarına neden olur (Grajales Castaño, 2009: 121). Daha önce karşımıza çıkan ve gündüz rejimiyle ilgili olan "işgal etme", "ele geçirme" eylemleri *corrección*'un Benincasa'nın bedenini tamamen ele geçirmesiyle tekrar ve son defa kendini gösterir. Böylelikle şehirli bakış açısıyla vahşi doğayı adeta işgal eden, arıların balını çalarak "hırsızlık" yapan Benincasa, vahşi doğaya ait bir başka işgalci tarafından yok edilir.

Benincasa'nın üzerinde en ufak bir et parçası bile olmayan, elbiseyle kaplı iskelete dönen bedeni iki gün sonra vaftiz babası tarafından bulunur. Evi *corrección* bastığında Benincasa'yı "Uyan hadi, canlı canlı yiyecekler seni." (Quiroga, 2015: 157) diyerek uyandıran ve anlatı başkışisinin vahşi doğa içindeki ölüm şekline gönderme yapan vaftiz baba, Benincasa'nın başarısızlıkla ve ölümlü sonuçlanan inisiyasyon sürecine tanık olan tek kişi olur.

Quiroga'nın yazınsal biçimine değinirken öykülerini nesnel bir gözlem ekleyerek bitirdiğinden bahsetmiştik:

"Yaban balının bu uyuşturucu ya da felç edici özelliklere sahip olması çok rastlanan bir durum değildir ama olur bazen. Tropiklerde aynı karakterden çiçeklerden bolca bulunur ve balın tadı çoğu zaman içeriğine dair bilgi de verir – tıpkı Benincasa'nın ne olduğunu tam olarak çıkaramadığı okaliptüs reçinesi tadı gibi" (Quiroga, 2015: 161).

"Yaban Balı" öyküsü de kurgu ve gerçeklik arasında köprü görevi gören bu paragrafla son bulur.

Sonuç

Latin Amerika'nın önemli yazarlarından olan ve Amerikalı yazar Edgar Allan Poe'nun yazınsal biçiminden oldukça etkilenen Horacio Quiroga'nın "Yaban Balı" öyküsünü Gilbert Durand'ın İmgesel Yapısalcılık kuramı çerçevesinde incelediğimiz çalışmamızda, söz konusu kuramı oluşturan gündüz ve gece rejimlerine uygun öğeler belirlenmiş ve bu öğeler anlatı başkışisi Gabriel Benincasa'nın bakış açısı üzerinden, çeşitli sembol sözlüklerinden de yararlanılarak incelenmiştir. Öykü incelemesinden önce kuram hakkında bilgi verilmiş, Horacio Quiroga'nın travmatik olaylar içeren yaşam öyküsüne de değinilmiştir

"Yaban Balı" öyküsü temel olarak Gabriel Benincasa'nın erginlenmek için vahşi ormana yaptığı yolculuk hakkındadır. Şehir hayatına alışkın olan anlatı başkışisi, kendisinden daha güçlü olduğunu bildiği

bir şeyi tanıma arzusu duyar ve ormana gitmeden önce, yanına botlarıyla tüfeğini alarak vaftiz babasının bıçkıhanesine uğrar. Şehir yaşamına alışkın olan Benincasa'nın vahşi ormanla ilgili düşüncelerinde gündüz rejimi baskındır. Gece rejiminin birleşkebirimlerinden olan karınca, arı ve bal gibi ögeler de öyküde olumsuz bir bakış açısı üzerinden değerlendirilir. Bu nedenle öykünün genelini gündüz rejimi üzerine kurulu olduğu söylenebilir.

Çeşitli öykülerde, masalarda anlatı başkışisinin erginlenme süreci genellikle olumlu sonuçlanır. "Yaban Balı"nda ise bu durumun tam tersi söz konusudur. Zayıf bir bireyden güçlü bir bireye geçmek için bir eşik olan vahşi orman yolculuğu, bir ölüm yolculuğuna dönüşür ve vahşi doğa karşısında yanına hangi silahı alırsa alsın aciz olan insan, önce açgözlülükle balmumu peteklerinden çalarak yediği bal yüzünden felç olur; ardından da hareket edemeyen bedeni *corrección* adı verilen etçil karınca sürüsü tarafından yalnızca iskeleti kalıncaya kadar yenir.

Etçil karıncaların evi istila ederek önlerine çıkan her şeyi yok etmeleri ve öykünün sonunda Benincasa'nın bedenini yiyerek bir iskelete çevirmeleri gündüz rejiminin ölüm getiren yıkıcı zaman anlayışıyla ilgilidir. Anlatı başkışisi vahşi doğa karşısında savunmasızdır; bu durum, tehlikelerden korunmak amacıyla şehirden ormana götürülen bot, tüfek ve maçete gibi yine gündüz rejimine ait nesnelere ormanda hiçbir işe yaramamasıyla kendisini gösterir. Vahşi ormana yanına aldığı doğaya yabancı maddelerle giden ve doğaya ait olan bir şeyi, balı, açgözlülükle yiyen Benincasa, bal yüzünden felç olmasının yanı sıra karıncalar tarafından tüm bedeninin yenmesiyle de adeta cezalandırılır.

"Yaban Balı" öyküsündeki belli başlı semboller ve öyküdeki anlatı başkışisi Gabriel Benincasa ile vaftiz babasının davranış biçimleri, gündüz ve gece rejimleri etkisi altında değişiklik gösteren bakış açıları, anlatı boyunca ön plana çıkan çeşitli ögeler irdelenerek öykü genelinde baskın olan rejimin gündüz rejimi olduğu kanısına varılmış ve yazarın bilinçli veya bilinçsiz olarak kullandığı semboller üzerinde durularak öykünün derin anlamı açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Kaynakça

- Castillo, A. (2015). Önsöz, *Aşk, Delilik ve Ölüm Öyküleri* içinde (B. Kale, Çev.), (ss. 9-30). İstanbul, Notos Kitap Yayınevi.
- Chevalier, C. & Gheerbrant, A. (1986). *Diccionario de los Símbolos*. Barcelona, Editorial Herder.
- Cirlot, J. E. (1992). *Diccionario de Símbolos*. Barcelona, Editorial Labor.
- Durand, G. (1981). *Las estructuras antropológicas de lo imaginario: Introducción a la arquetipología general*. Madrid, Taurus Ediciones.
- Durand, G. (2017). *Sembolik İmgelem* (A. Meral, Çev.). İstanbul, İnsan Yayınları.
- Englekirk, J. E. (1949). La influencia de Poe en Quiroga. *Número*, 1(4), 323-339.
- Grajales Castaño, L. F. (2009). *Interpretación simbólica de la muerte en la cuentística de Horacio Quiroga*. Yayımlanmamış lisans bitirme tezi. Universidad Tecnológica de Pereira, Pereira.
- Gürlek, L. (2015). Edgar Allan Poe'nun Horacio Quiroga Öykülerine Etkisi. C. Sakallı (Haz.). V. *Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Kongresi, Yerel Bağlımlar Küresel Yakınlıklar: Edebiyatta, Kültürde ve Sanatta Geçişler, Kopuşlar, Yenileşmeler* içinde (ss. 342-349). Mersin, Mersin Üniversitesi Yayınları.
- İlgürel, M. (2016). *Julio Cortázar'ın Öykülerinin Sembolik İmgelemi*. İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi.
- İlgürel, M. (2017): Luis García Montero Şiirlerinin İmgelemin Antropolojik Yapıları Kuramı Bakış Açısından Çözümlemesi, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Hacettepe Üniversitesi, 34 (2), 107-126.
- Jitrik, N. (1959). *Horacio Quiroga: Una obra de experiencia y riesgo*. Buenos Aires, Ediciones Culturales Argentinas.
- Jung, C. G. (2006). *Analitik Psikoloji* (E. Gürol, Çev.). İstanbul, Payel Yayınevi.
- Özdemir, C. (2020): *Vahşi Doğa, Akıl Hastalığı ve Ölüm İzleklerinin Horacio Quiroga Öykülerinde Alınlanması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Queirel, J. (1897). *Misiones*. Buenos Aires, Taller Tipográfico de la Penitenciaría Nacional. 20.12.2021 tarihinde <https://books.google.com.tr/books?id=jTY6AQAAMAAJ&pg> adresinden erişildi.

- Quiroga, H. (2015). "Yaban Balı", *Aşk, Delilik ve Ölüm Öyküleri* içinde (B. Kale, Çev.), (ss. 155-161). İstanbul, Notos Kitap Yayınevi.
- Rodríguez Monegal, E. (1968). *El desterrado: Vida y obra de Horacio Quiroga*. Buenos Aires, Editorial Losada.
- Wilkinson, K. (2011). *Semboller ve İşaretler*, (S. Toksoy, Çev.). İstanbul, Alfa Yayınları.